The Gleaner

Vol 10 (1973)

Βενετία, πόλη του βιβλίου (2 Σεπτεμβρίου - 7 Οκτωβρίου 1973)

Χρύσα Α. Μαλτέζου

doi: [10.12681/er.10455](https://doi.org/10.12681/er.10455)

Copyright © 2016, Χρύσα Α. Μαλτέζου

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Μαλτέζου Χ. Α. (2016). Βενετία, πόλη του βιβλίου (2 Σεπτεμβρίου - 7 Οκτωβρίου 1973). *The Gleaner*, 10, 280-282. <https://doi.org/10.12681/er.10455>

ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

BENETIA, ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

(2 Σεπτεμβρίου - 7 Ὀκτωβρίου 1973)

Στὰ πλαίσια τοῦ ἐορτασμοῦ τοῦ Διεθνoῦς Ἔτους Βιβλίου τὰ μεγαλύτερα πνευματικά ἰδρύματα τῆς Βενετίας ὁργάνωσαν τὸ φθινόπωρο τοῦ 1973 ἐκθεση βιβλίου. Γενικὸς χαρακτηριστικὸς τίτλος τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς ἦταν «Βενετία, πόλη τοῦ βιβλίου». Ἄν λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄψη ὅτι ἀπὸ τὰ 1821 ἀρχέτυπα, ποὺ ἐκδόθηκαν σ' ὅλο τὸν κόσμον στὴ διετία 1495 - 1497, τὰ 447, δηλ. τὸ ἓνα τέταρτο περίπου, τυπώθηκαν στὴ Βενετία κι' ὅτι στὸν 15ο αἰῶνα στὸ κέντρο μόνο τῆς Βενετίας, ἀπὸ τὸν Ἅγιο Μάρκο ὡς τὸ Ριάλτο, ἐπῆρχαν 150 τυπογραφεῖα καὶ βιβλιοπωλεῖα, ὁ τίτλος ποὺ δόθηκε μ' αὐτὴ τὴν εὐκαιρία στὴν πόλιν τῶν δόγῃδων εἶναι ἀπόλυτα δικαιολογημένος.

Κάθε πνευματικὸ ἴδρυμα ἀφιέρωσε τὴν ἐκθεσὴ του σ' ἓνα εἰδικὸ θέμα. Ἡ ἐκθεση τοῦ Ἰδρύματος Giorgio Cini ἔδωσε ἀνάγλυφον τὴν ἱστορίαν τοῦ βενετικοῦ ἐντύπου ἀπὸ τὴν πρώτη ἐμφάνισή του ὡς τὶς ἡμέρες μας. Τὰ ἐκθέματα, πλούσια σὲ ποικιλία, σπανιότητα καὶ ὠραιότητα, κάλυψαν ἑπτὰ μεγάλες κατηγορίες : 1. Συλλογὴ βενετικῶν ἐκδόσεων ἀπὸ τὸν 15ο ὡς τὸν 19ο αἰῶνα. 2. Ἀντίτυπα βενετικῆς χαρτογραφίας ἀπὸ τὸν 16ο ὡς τὸν 19ο αἰῶνα. 3. Ἰταλικὲς μικρογραφίες ἀπὸ τὸν Μεσαίωνα ὡς τὴν Ἀναγέννηση. 4. Αὐτόγραφα καὶ πρωτότυπες παρτιτούρες ἀπὸ μελοδράματα τοῦ Θεάτρου La Fenice. 5. Βενετικὲς ἐκδόσεις ἀπὸ τὴ Θεατρικὴ βιβλιοθήκην τοῦ Burcardo στὴ Ρώμην. 6. Ἐκδόσεις τῆς Biennale (1895 - 1973). 7. Σύγχρονες ἰταλικὲς ἐκδόσεις.

Ἔτσι τὸ βενετικὸ βιβλίον ἀντιπροσώπευε κάθε ἐκδήλωση τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Βενετίας. Ὁ ἐπισκέπτης θαύμασε σπάνιες ἐκδόσεις, ἀριστουργηματικὲς μικρογραφίες ἀπὸ τὴν πλούσιαν συλλογὴν τοῦ Hoerpli (δωρεὰ ἀργότερα τοῦ Vittorio Cini στὸ ἴδρυμα) καὶ ἀντιπροσωπευτικὰ δείγματα χαρτογραφίας μὲ τὸ περίφημον Isolario τοῦ 1528 καὶ τοὺς Ἀτλαντες τοῦ Coronelli. Οἱ ἐκδόσεις πάλι καὶ οἱ διάφορες συλλογὲς ἀπὸ τὴ θεατρικὴ ζωὴ (προγράμματα, φωτογραφικὸ ἀρχεῖο, παρτιτούρες κλπ.) ἔδειξαν τὴ σημασίαν τῆς βενετικῆς ἐκδοτικῆς δραστη-

ριότητας σὲ σχέση με τὸ θέατρο, πνευματικὴ ἐκδήλωση ποὺ τόσο πολὺ ἄνθισε στὴ Βενετία.

Ἀνάλογη σὲ ποικιλία καὶ σπανιότητα ἐκδόσεων ἦταν ἡ ἐκθεση τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης ποὺ περιέλαβε καὶ αὐτὴ ἑπτὰ μεγάλα τμήματα. Ξεχωρίζουμε τὶς συλλογὲς τῶν μαρκιανῶν εἰκονογραφημένων κωδίκων, τῶν ἀρχετύπων, τῶν κωδίκων τοῦ Βησσαρίωνα καὶ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἀλδου Μανούτιου. Πολύτιμα ἐκθέματα, ὅπως τὸ Ψαλτήριον 17 τοῦ Βασιλείου τοῦ Β', οἱ Ἐπιστολὲς τοῦ Κικέρωνα (ἐκδοση τοῦ Giordanni da Spira τοῦ 1469), οἱ ἐκδόσεις Ἑλλήνων κλασσικῶν συγγραφέων τοῦ Μανούτιου, οἱ ἱστορημένοι ἑλληνικοὶ καὶ λατινικοὶ κώδικες, χάρισαν στὸν ἐπισκέπτη στιγμὲς αἰσθητικῆς ἀπολαύσεως. Σὲ ἰδιαίτερο τμῆμα συγκεντρώθηκαν οἱ χειρόγραφοι κατάλογοι τῆς Μαρκιανῆς, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν πρώτη προσπάθεια καταλογογραφήσεως τῶν μαρκιανῶν κωδίκων.

Οἱ ὁδηγοὶ καὶ οἱ περιγραφὲς τῆς Βενετίας ἀπὸ τὸν 16ο ὡς τὸν 19ο αἰῶνα ἦταν τὸ θέμα ποὺ διάλεξε γιὰ τὴν ἐκθεσὴν τοῦ Μουσείου Correr. Ὁ πρῶτος ὁδηγός, «*Venetia città Nobilissima et Singolare*» τοῦ Francesco Sansonino, τυπώθηκε τὸ 1581 καὶ ἐξαντλήθηκε σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα, γεγονὸς ποὺ δείχνει πόση ἐπιτυχία εἶχε ἡ ἐκδοση. Ἀπὸ τὴν πλούσια σχετικὴ μετὰ τὸ θέμα βιβλιογραφία ἀξίζει ν' ἀναφερθοῦν ἡ «*Guida de' Forestieri*», τοῦ Coronelli (α' ἐκδ. 1667), ποὺ συνοδεύεται ἀπὸ χάρτη τῆς Βενετίας γιὰ ὅσους θέλουν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὴν πόλιν μετὰ «*gondola e per terra*», τὸ «*Ritratto di Venezia*» τοῦ D. Martinelli (α' ἐκδ. 1684) μετὰ ἀκριβῆ περιγραφὴ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τέλος τὸ ἔργο τοῦ A. Quadri, «*Otto giorni a Venezia*», (α' ἐκδ. 1821 - 1823) ποὺ θυμίζει σύγχρονους τουριστικοὺς ὁδηγούς, καθὼς ἀπευθύνεται στὸ βιαστικὸ ἐπισκέπτη τῆς Βενετίας.

Παρόλο ποὺ ἓνα ἀρχεῖο ἀπὸ τὴ φύση τοῦ δὲν ἔχει ἄμεση σχέση μετὰ τὸ ἔντυπο, τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας δὲν ἦταν δυνατόν νὰ μὴ λάβουν μέρος στὸν παγκόσμιον ἐορτασμὸ τοῦ βιβλίου. Παρουσίασαν μιὰ πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἐκθεση ἀρχεῖακοῦ ὕλικου, σχετικοῦ μετὰ τὴν πολιτικὴ ποὺ ἄσκησε ἡ Βενετία ἀπέναντι στὸ βιβλίον. Οἱ ὀργανωτὲς συγκέντρωσαν στὴν αἴθουσα Regina Margherita ἔγγραφα, πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ ἀνέκδοτα, ποὺ ἀφοροῦσαν σὲ θέματα ἄμεσα συνδεδεμένα μετὰ τὴν παραγωγή καὶ κυκλοφορίαν τοῦ βιβλίου, λ. χ. στὰ προνόμια τῆς τυπογραφίας, στὰ προβλήματα τῆς πνευματικῆς ιδιοκτησίας, στὴ λογοκρισίαν, στὶς διορθώσεις τυπογραφικῶν κειμένων, στὴν κίνησιν τῶν βιβλιοπωλείων. Χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ἔγγραφα ποὺ διασώζον τὰ ὀνόματα τῶν τυ-

πογραφείων τῆς Βενετίας (ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα καὶ τῶν ἐλληνικῶν) καὶ τὶς πρῶτες στατιστικὲς προσπάθειες τῆς ἐκδοτικῆς βενετικῆς δραστηριότητος.

Πρωτότυπη ἦταν ἡ ἐκθεση ποὺ ὀργάνωσε τὸ ἴδρυμα *Querini - Stampalia*, στὸ ὁμορφο παλάτι τῆς *Santa Maria Formosa*, μὲ θέμα τὰ βενετικὰ ἀλμανάκ καὶ τὴ συλλογὴ βιβλίων τοῦ 18ου αἰῶνα ἀπὸ τὴν ἀξιόλογη βιβλιοθήκη τῆς οἰκογενείας *Querini*. Κριτήριο γιὰ τὴ διαλογὴ τῶν βιβλίων ἦταν ἡ ἀναγραφὴ τοῦ ὀνόματος τῶν *Querini* στὴν ἐπιγραφὴ ἢ στὴν ἀφιέρωση.

Τὸ Ἑλληνικὸ Ἰνστιτοῦτο Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν, μιὰ ἐλληνικὴ παρουσία στὴν καρδιὰ τῆς Βενετίας, προσπάθησε, ὅπως ἦταν φυσικό, νὰ τονίσῃ μὲ τὴν ἐκθέσιν του τὴ διάδοση τοῦ ἐλληνικοῦ βιβλίου στὴν πόλιν τῶν Δόγηδων. Τὰ ἐκθέματα διαιρέθηκαν σὲ τρεῖς κατηγορίες: 1. Ἑλληνικὰ βιβλία ποὺ τυπώθηκαν στὴ Βενετία (ἔργα τοῦ Γ. Βλάχου, τοῦ Ἡ. Μηνιάτη, τοῦ Θ. Κορυδαλλέως, οἱ γνωστὲς ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος βοῦλλες τοῦ πάπα Κλήμεντος Ζ', Λέοντος Γ' καὶ Παύλου Γ', Ἀκολουθίες, Μηναῖα κλπ.). 2. Εἰκονογραφημένοι ἐλληνικοὶ κώδικες. 3. Νεώτερη βιβλιογραφία γιὰ τὰ ἐλληνικὰ βιβλία ποὺ τυπώθηκαν στὴ Βενετία.

Ἐνδιαφέρουσες, τέλος, ἦταν οἱ ἐκθέσεις ἐβραϊκῶν (στὸ Ἑβραϊκὸ Μουσεῖο) καὶ ἀρμενικῶν βιβλίων (στὸ *S. Lazzaro*) ποὺ τυπώθηκαν στὴ Βενετία.

Ἰδιαίτερη αἴγλη στὴν ἐκθεση βιβλίου τῆς Βενετίας ἔδωσε τὸ γεγονός ὅτι χρησιμοποιήθηκαν οἱ ὡραῖες αἰθουσες ἱστορικῶν ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων, ὅπως τῶν βιβλιοθηκῶν Μαρκιανῆς καὶ *Querini - Stampalia*, τοῦ ἰδρύματος *Cini* καὶ τῶν Ἀρχείων, ἔργων τοῦ *Sansovino*, τοῦ *Longhena* καὶ τοῦ *Buora*.

Χρύσα Α. Μαλτέζου